

Pazdiorová, Helena

Magie všednodennosti aneb Poezie Myroslava Lajuka

Opera Slavica. 2020, vol. 30, iss. 1, pp. 37-46

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/OS2020-1-5>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/142741>

License: [CC BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Magie všednodennosti aneb Poezie Myroslava Lajuka¹

The Everyday Life Magic or The Poetry of Myroslav Laiuk

Helena Pazdiorová

(Olomouc, Česká republika)

Abstrakt:

Studie nabízí vhled do stavu ukrajinské poezie vznikající po roce 1991. Tamní básnická scéna se vyznačuje typologickou pestrostí (poezie spirituální, filozoficko-kontemplativní, společensky angažovaná, experimentální aj.), v posledních letech jsou výrazné hlasy autorů, kteří zobrazují události a prožitky všedního dne. Článek představuje předního básníka z mladé generace, Myroslava Lajuka (1990), jehož tvorbu charakterizuje právě snaha o to, hlouběji si všimnout obyčejných věcí a nalézt v každodennosti ztracené kouzlo. Na základě interpretační analýzy jeho básnických sbírek se jako nepostradatelné rysy takové poezie ukazují jednoduchý jazyk a (sebe)ironie, častými tématy jsou vzpomínky na dětství, pozorování lidí a jejich životů, prolínání sakrálního a profánního.

Klíčová slova:

současná ukrajinská poezie; Myroslav Lajuk; každodennost; desakralizace; dětství

Abstract:

This study offers an insight into a situation of the Ukrainian poetry written after the 1991. A local poetry scene is characterized by a typological diversity (spiritual poetry, philosophical-contemplative poetry, committed poetry, experimental poetry etc.). Speaking about the last few years, authors thematizing experiences of everyday life are in the forefront. The article introduces a prominent poet from an young

1 Příspěvek vznikl za podpory MŠMT, grant IGA_FF_2018_018 – Text a intertextualita ve slovanských literaturách a kultuře II.

generation, Myroslav Laiuk (1990), whose works are significant by looking for deeper meanings in common things and looking for lost magic of everydayness. Based on an interpretation analysis of their poetry collections, we can define essential features of this poetry, such as a simple language and (self-)irony, topics of childhood memories, observing people and their lives, mixing of sacral and profane.

Key words:

contemporary Ukrainian poetry; Myroslav Laiuk; everydayness; desacralization; childhood

Současná ukrajinská poezie² je pestrou směsicí nejrůznějších hlasů. Na pomyslné linii, která napříč tamní básnickou tvorbou vede, najdeme texty pohybuující se od intimních zpovědí (až osobních modliteb), často propojených s vnímáním víry, přes básně naplněné nadčasovými symboly až po texty reflektující současný svět, globalizaci a popkulturu, texty společensky angažované atd. Nalézt jednu centrální tendenci je obtížné. Nicméně se ukazuje, že poezie zachycující všednodennost a nacházející její opomíjené detaily patří k tomu nejzajímavějšímu, co na Ukrajině v poslední době vzniká. Z řad nejmladší básnické generace málokdo zazářil tak jako Myroslav Lajuk (1990), autor dvou básnických sbírek³ – *Ocome! (Mléči!, 2013)* a *Метрофобія (Metrofobie, 2015)*.

Viburnum opulus + prunus spinosa = ?

Klíčovým motivem Lajukovy poezie, nejvýrazněji využitým v *Metrofobii*, jsou vzpomínky lyrického subjektu na dětství. Projevuje se ve dvou rovinách – jde jak o přímé zážitky (škola, prázdniny, aktivity atd.), tak o celkovou stylizaci pohledu na svět.

Ve sbírce *Metrofobie* se nejsilněji vzpomínky na dětství uplatňují v oddílu *Шкільні дерева (Školní stromy)*. Každý z deseti textů nese název některého ze stromů obklopujících školu, od nich se potom odvíjejí další asociace. Lajuk pracuje s všednodenností školou povinné mládeže osobitým způsobem. Verše totiž častokrát

- 2 Současnou ukrajinskou poezii rozumíme poezii autorů debutujících od 90. let 20. století. Způsob, kterým jsme tuto poezii vytyčili, považujeme pro účely studie za dostatečné. Obsahuje v sobě hledisko historické i literárněhistorické: v roce 1991 Ukrajina získala samostatnost, na přelomu 80. a 90. let 20. století se ve sféře neoficiální literatury začala výrazněji objevovat formálně i tematicky inovativní díla, která se vymezovala vůči dřívějším tradicím a reagovala na společenské změny.
- 3 V době vzniku studie byly k dispozici zmíněné dvě básnické sbírky. V roce 2019 vydal Myroslav Lajuk novou básnickou sbírku *Троянда (Růže)*.

staví přímo z učiva různých předmětů, čímž do básní vnáší velkou míru popisnosti. Někdy to činí explicitně, když například cituje zápisky ze studentských sešitů (jejich autenticitu podtrhávají typické zkratky pro urychlení psaní či rozdělení slova na konci řádku): „*usazené horniny jsou h. které se utvořily na po- / vrchu litosféry vlivem zvětr. hornin různého / původu hromadění rost. a živ. zbytků...*“⁴.

Jindy mu pohled optikou studijní látky slouží k popisu objektů fikčního světa: „*keř kaliny sečteno s keřem trnky rovná se strom: / viburnum opulus plus prunus spinosa rovná se / kyselina isovalerová a octová (3,57 %) třísloviny a / barvicí látky vitamin c flavonoidy / biflavonoid amentoflavon apod. / sečteno s / cukry (6,61 %) kyselina jablečná (3,33 %) třísloviny a aro- / matické látky olej (do 36 %) glukosid amygdalin apod. / rovná se přesně strom*“⁵.

V oddíle jsou zachycovány zážitky a pocity lyrického subjektu z doby studia na základní škole, zahrnující vše od svérázného hodnocení učitelů, hraní fotbalu a s tím spojených konfliktů s obyvateli žijícími blízko hřiště přes testy ze zeměpisu až po dobývání nedosažitelných hrušek na větvích hrušně poblíž školní budovy. Dětství, resp. někdy spíš už počátek revoltujícího mládí rovněž umožňuje do básní vnést specifické lexikum, podtrhující aspekt všednodennosti a civilnosti projevu.

Vedle básní z ryze školního prostředí je na stránkách *Metrofobie* také množství textů týkajících se vzpomínek na prázdniny či návštěvy u příbuzných a prarodičů ve vesnici v Karpatech. Několik „karpatských“ básní je zařazeno i do sbírky *Mléčí!* Je to například zážitek z dětství, kdy hrdina s dědečkem ve stodole vařili jablečný ocet. Lyrický subjekt vzpomíná: „*a když po nějaké době v demizonech / tlumeně stála / průhledná tekutina / pochopil jsem / že to tak být nemá že to tak být nesmí*“⁶, načež škodolibě dolil do octa modrou barvu. Za často přítomným jemným ironickým úšklebkem však obvykle vyzařuje pokora, či až obdiv ke svébytnému životu předků. Ironie u Lajuka není prostředkem výsměchu, ale „pročištění“ myšlení a jazyka, zbavení ho konvencí.

V souvislosti se situováním básní do období dětství do nich vstupuje pozorování, vnímání a hodnocení světa charakteristické pro tuto životní etapu. To umožňuje lyrickému subjektu na okamžik se zříci „dospělého“ pohledu na svět a namísto něj dát vyniknout dětské bezstarostnosti a jisté dávce zdravé naivity. Dětský pohled je také

4 „*осадові гірські породи це з/п що утворилися на по- / верхні літосфері у зв'язку з вивітр. порід різного / походження нагромадження росл. і твар. решток...*“ LAJUK, M.: *Metrofobija*. L'viv: Vydavnytstvo Staroho Leva, 2015, s. 55.

5 „*кущ калини додати кущ терену дорівнює дерево: / viburnum opulus плюс prunus spinosa дорівнює / ізовалеріанова й оцтова кислоти (3,57 %) дубильні і / фарбувальні речовини вітамін с флавоноїди / біфлавоноїд аментофлавіон тощо / додати / цукри (6,61%) яблучна кислота (3,33%) дубильні й аро- / матичні речовини олія (до 36%) глюкозид амігдалін тощо / дорівнює точно дерево*“: Тамтєж, s. 55.

6 „*і коли через якийсь час у бутлях / приглушено стояла / прозора рідина / я зрозумів / що так бути не має що так бути не може*“: LAJUK, M.: *Osote!* Kyjiv: Smoloskyp, 2013, s. 56.

zatím zbaven stereotypů dospělého přemýšlení – neexistuje zde tabu, upřímnost není svazována žádnými hranicemi, většina událostí a zkušeností v sobě nese ryzost něčeho poprvé prožívaného. To je u Lajuka způsob, jak lze v poezii efektivně a nenásilně proniknout k podstatě věcí a zároveň se přitom vyvarovat patosu.

V básni *скопбота (zármutek)* taková perspektiva umožňuje poukázat na přetvářku v dospělém světě tváří v tvář situaci úmrtí babičky. Iniciale do světa dospělých zatíženého konvencemi je velmi rychlá: „*když umřela babička haňa / řekli mi / že všichni příbuzní musí přijít v černém a plakat*“⁷. Dítě prožívá strach, neboť si zřetelně uvědomuje, jaké nástrahy na něj přítomnost rodiny na babiččině pohřbu chystá: „*a já jsem si pomyslel / co bude když se mi nepodaří uronit slzu?*“⁸. Očekává, jaký bude průběh událostí: „*[...] oni / [...] / mě budou odsuzovat: podívej se on ji vůbec neměl rád!*“⁹ Proto mu nezbyvá nic jiného než se rychle naučit, jak se do toho „velkého“ světa zapojit – a tak odchází z domu s cibulí v kapse.

Panna Maria hraje fotbal, strejda Ježíš má motorku a Bůh je bodlák

V ukrajinské poezii měla odedávna neodmyslitelnou roli křesťanská tematika a motivika. Platí to i nyní. Práce s ní se pohybuje od tradičního přístupu až po její začlenění do dříve nemyslitelných kontextů. V tvorbě Myroslava Lajuka má zpracování tohoto tématu několik odstínů, přičemž jejich společným znakem je prolínání sakrálního a profánního světa, respektive stírání hranice mezi nimi.

Výrazněji jsou víra a křesťanské motivy zobrazeny v Lajukově debutové sbírce *Mléči!* Sbíрка, již lze nazvat konceptuální, je celá věnována světu lidí a světu přírody, jejich vzájemnému dotýkání, prolínání a prorůstání. Centrální pozici má mléč – nepatrná všední rostlina, kterou všichni mívají, není nijak zvlášť nápadná ani vzhledná, je to zbytečný plevel podobný bodláku. A přece má pro lyrický subjekt nějakou zvláštní moc. V jeho vnímání je zástupcem, či dokonce vtělením božím: „*kdo jsi mléči když ne ďábel / kdo jsi mléči když ne bůh*“¹⁰. Rostlina „*s červeno-modrými / stébly-žilami*“¹¹

7 LAJUK, M.: *Básně*. Aluze, 2016, č. 1–2, roč. XIX, s. 96 (přel. H. Pazdiorová). „*коли померла баба ганя / мені сказали / що всі родичі мусять прийти у чорному і плакати*“. LAJUK, M.: *Metrofobija*. L'viv: Vydavnyctvo Staroho Leva, 2015, s. 7.

8 LAJUK, M.: *Básně*. Aluze, 2016, č. 1–2, roč. XIX, s. 96 (přel. H. Pazdiorová). „*a я подумав / що буде якщо в мене не вийде пустити сльозу?*“ LAJUK, M.: *Metrofobija*. L'viv: Vydavnyctvo Staroho Leva, 2015, s. 7.

9 LAJUK, M.: *Básně*. Aluze, 2016, č. 1–2, roč. XIX, s. 96 (přel. H. Pazdiorová). „*[...] вони / [...] / судитимуть мене: дивіться він зовсім її не любить!*“ LAJUK, M.: *Metrofobija*. L'viv: Vydavnyctvo Staroho Leva, 2015, s. 7.

10 „*хто ти осоте як не диявол / хто ти осоте як не бог*“. LAJUK, M.: *Osote!* Kyjiv: Smoloskyp, 2013, s. 58.

11 „*з червоно-синіми / стеблами-венами*“. Tamtéž, s. 20.

získává lidské atributy, ba přímo atributy Krista: „několik mužů vynáší na plošinu / krucifix / pokládají ho horizontálně na zem / dav vítá metropolitu a krále / [...] / a žlutá hlava se kutálí dolů – do publika / a zelené tělo se otrásá v křečích“¹². Sbírkou se prolínají biblické motivy, především ale jde o vztah lyrického subjektu k víře jako takové, o hledání svého místa ve vztahu k ní a ke světu, o ujasňování si pozic. Lyrický subjekt ve svém sebeuvědomění mlčícem/bohem pohrdá, a zároveň mu závidí, nedokáže se přiklonit na jednu ze stran.

Rovněž ve sbírce *Metrofobie* se objevují křesťanské motivy, tentokrát už s o něco menší intenzitou, zato s ještě větší profánností než v předešlé sbírce. Lajuk následuje svou zálibu v zobrazování každodennosti a víře a jejím symbolům uděluje místo v centru fikčního světa. Víra a křesťanské symboly zde nejsou vnímány jako něco výsostně sakrálního, magického a nedotknutelného, naopak se ocitají v jedné rovině s jakýmikoli dalšími životními událostmi, jsou běžnou každodenní součástí života, na niž si lidé zvykají a již přijímají od narození.

Výborně to ilustruje báseň *винайдення писемності: вогненно-золотий (vynalezení písma: ohnivě zlatá)*. Panna Maria se zde dočkává velmi pozitivního zobrazení, doslova sestupuje ze svého sakrálního piedestalu a dostává se do role kamarádky (nebo dokonce do role jednoho z prvních objektů erotického zájmu): „podívej / podívej jak nádherná je naše panna maria / má tak bílou pleť / má purpurový mák ve vlasech / má purpurový mák mezi prsy / [...] // stojí u fotbalového hřiště / a kutálí se jí k nohám míč / a ona se nesehne aby ho sebrala / a donesla ho do kabinetu třídního / nevyčítá nám: děti otlučete si lokty / nové kalhoty si roztrháte / a vůbec – běžte si psát domácí úkoly / učit se vzorečky povrchu a poloměru koule // ne / [...] / ne ona prostě přihraje / malinkým černým střevíčkem“¹³.

V jiné básni je jednou z postav Ježíš. Lajuk se rozhodl přičlenit mu nevšední atribut: kromě tradiční loďky je to ještě motorka. To jen podtrhuje profánní pozici jinak ryze sakrální bytosti. Ježíš je absolutně reálný a spíš než do svaté osobnosti je stylizován do role místního dobráka, kdysi moudrého, dnes už spíš senilního, mládeži vždy trochu pro smích. Je to svědomitý a dobrosrdečný stařík, jemuž však zoufale chybí autorita. Děti si touží vypůjčit jeho motorku a prosí, aby je na ní svezl. Přesto, že Ježíš nesouhlasí, děti ho potupně přelstí a na motorce vyrážejí samy: „nasazují mu věnec s bobulemi

12 „кілька чоловіків виносять на платформу / розп'яття / кладуть його горизонтально на землю / юрба вітає митрополита і короля / [...] / і жовта голова котиться вниз — у публіку / а зелене тіло здригається від конвульсій“. LAJUK, M.: *Osote!* Kyjiv: Smoloskyp, 2013, s. 79.

13 LAJUK, M.: *Poezie. Texty*, 2018, č. 77, roč. XXII, s. 8 (přel. H. Pazdiorová). „глянь / глянь яка красива наша богородиця / у неї така біла шкіра / у неї пурпуровий мак у волоссі / у неї пурпуровий мак між грудей / [...] // стоїть біля футбольного майданчика / і м'яч закочується їй до ніг / а вона не нахилиється щоб забрати його / і занести в кабінет завуча / вона не дорікає: поб'єте собі діти лікті / штани нові порвете / і взагалі — вам треба йти робити домашнє завдання / вчити формулу площі та радіуса сфери // ні / [...] / вона просто дає пас / чорною маленькою туфелькою“. LAJUK, M.: *Metrofobija*. L'viv: Vydavnytvo Staroho Leva, 2015, s. 21.

ostružin / usazují ho do loďky přivazují ke stěžni“¹⁴. Trnitý věnec z ostružinových stonků může být symbolem znovu se opakujícího utrpení, toto „ukřížování“ je novou, bolestivou zradou od jeho blízkých.

Data narození a data úmrtí

V básních obou sbírek pozorujeme autobiografickou stylizaci lyrického subjektu. A je o to silnější, že v *Metrofobii* je obsažena hned v úvodní básni, což čtenáři dává signál, aby zbytek sbírky vnímal touto optikou, viz báseň *автобіографія (autobiografie)*: „*když jsem se narodil já, lajuk myroslav mykolajovyč, / ,byla překrásná červenová noc 31. července roku 1990*“¹⁵.

V úvodním oddílu *дата смерті й дата народження (data úmrtí a data narození)* Lajuk ústy lyrického subjektu s lehkostí a laskavým cynismem vypráví o drobných životních událostech, často spojených s jeho příbuznými či se sousedy. Každá báseň začíná formulací „*když se narodil/a...*“ nebo „*když zemřel/a...*“. V kontextu již dříve zmíněného prolínání sakrálna a profána není překvapením, že se v soupisu narození a úmrtí mezi ostatními, na úplně stejné rovině, ocitá rovněž Ježíš. To znamená dvojí: z každého obyčejného člověka vyzraňuje ve vši jeho prostotě něco nadpřirozeného a stejně tak na Ježíšovi je něco ryze pozemského, přízemního, obyčejného.

Smrt zde není zobrazena jako utrpení ani jako něco metafyzického, nýbrž je přijata ryze pragmaticky. Ke smrti se zde přistupuje jako k různým dalším všednodenním událostem – je to jen nějaký problém, který je třeba vyřešit. K tomu Lajuk přidává ještě charakteristické uvažování seniorů a v jedné z básní se objevují následující verše: „*když umřel praděda vasyľ / děda nykola objednal rovnou / ještě kříž sobě a babičce hani / abychom potom měli míň starostí / a železo se zhoršuje – teď už není takové jako kdysi*“¹⁶.

A hlavně nezapomenout utřít boty

V básni *діду з вулиці садової (dědové ze sadové ulice)* se Lajukovi podařilo hravým způsobem zobrazit všednodenní realitu seniorů. Vyjmenovává sedmadvacet jmen

14 LAJUK, M.: *Básně*. Aluze, 2016, č. 1–2, roč. XIX, s. 97 (přel. H. Pazdiorová) „*вони надягають на нього вінок із ожинови́ми ягодами / садять на човник прив'язують до цюгли*“. LAJUK, M.: *Metrofobija*. L'viv: Vydavnytvo Staroho Leva, 2015, s. 23.

15 LAJUK, M.: *Básně*. Aluze, 2016, č. 1–2, roč. XIX, s. 95 (přel. H. Pazdiorová). „*коли народився я, ляук миро́слав микола́йович / «була прекрасна липнева ніч» 31 липня 1990 року*“. LAJUK, M.: *Metrofobija*. L'viv: Vydavnytvo Staroho Leva, 2015, s. 6.

16 LAJUK, M.: *Básně*. Aluze, 2016, č. 1–2, roč. XIX, s. 97 (přel. H. Pazdiorová) „*коли помер прадід василь / дід никола замовив одразу / ще хрест собі і бабі гані – / аби нам потім менше клопоту було / та і залізо гіршає — тепер такого нема як колись*“. Tamtéž, s. 17.

obyvatelů jedné ulice a přidává typické aktivity spojené s jejich nositeli. Podobná báseň by (po mírných lexikálních úpravách) klidně mohla najít své místo ve sbírce pro děti. Úvodní dvojverší nastoluje dojem, že lyrický subjekt je nejen mistrný pozorovatel obyčejných věcí, ale dokonce všechny obyvatele Sadové ulice osobně zná: „[...] na sadové ulici bydlí dvacet sedm dědů / je ještě dvacátý osmý – děda hryhorij ale ten na seznam nechtěl“¹⁷. Osobní prožitek či zážitek je pro lyrického mluvčího důležitý napříč sbírkami.

Přímo ódou na všednodennost je báseň *зупинка (zastávka)*, obsahující jednak popis nevábneho prostředí na zastávce a kolem ní, jednak část jízdního řádu včetně zastávek a příjezdových časů. Podobný důraz na všední věci v sobě má kratičká báseň *гльобин (krém na boty)*, kterou lze nazvat takřka aforismem: „otec mě naučil to nejdůležitější: // před tím než se nakrémuji boty / se musí nejdřív očistit“¹⁸.

Lajuk dokáže napsat dokonce i báseň o kousku hliníkového drátu. Nejprve je třeba popsat jeho vlastnosti: „teplota tání hliníku je 660 stupňů celsia / pro srovnání: železa 1538 a wolframu obecně 3410 / díky nízké hmotnosti hliníkových drátů / se snižuje zátěž na sloupech elektrického vedení a na izolátorech / ale tento materiál se špatně svařuje schází mu pevnost atd.“¹⁹. Potom uvádí několik způsobů, jak by se dal drát využít: například omotat díry v kotci, kterými utíká pes, udělat kruh a dívat se přes něj na různé kulaté předměty, předpovědět, kde kopat studnu atd. Pro básníka zkrátka neexistuje objekt či situace, které by nestály za básnické zpracování.

Psaní jako čirá radost

Lajukovi nejsou cizí ani drobné experimenty s formou. Báseň *винайдення писемності: зелений (vynalezení písma: zelený)* stojí na hře se specifickým písmenem azbuky, znakem ю [ju]. Autobiografizovaný lyrický subjekt se přiznává, že zapomněl, jak se toto písmeno píše, a dále jej nahrazuje dvěma znaky „řy“, které v ukrajinštině vedle sebe (v kořeni slova) nikdy nestojí. Součástí této hry je i neobvyklé, originální a poněkud provokativní téma: „já myroslav lajuk jsem zapomněl jak se píše písmeno ‚ju‘ / a teď ho nepoužívám – / bez něj chci povědět / jak čtyři básníci evangelia jeli na

17 „[...] на вулиці садовій проживає двадцять сім дідів / є ще двадцять восьмий – дід григорій але він до списку не хотів“. LAJUK, M.: *Metrofobija*. L'viv: Vydavnyctvo Staroho Leva, 2015, s. 66.

18 „батько мене навчив найважливішого: // перед тим як погльобинувати взуття / його треба спочатку почитити“. Tamtéž, s. 64.

19 LAJUK, M.: *Poezie*. Texty, 2018, č. 77, roč. XXII, s. 9 (přel. H. Pazdiorová). „температура плавлення алюмінію 660 градусів за Цельсієм / для порівняння: заліза 1538 а вольфраму взагалі 3410 / завдяки низькій масі алюмінієвих дротів / зменшується навантаження на електричні опори й ізолятори / але цей матеріал погано зварюється він неміцний і т. д.“. Tamtéž, s. 60.

olympijské hry“²⁰. Text se jeví vlastně jen jako takové soukromé poetické cvičení, což je podpořeno ještě závěrečnými verši: „... vy to čtete? proč to děláte?“²¹.

Na celou sbírku to vrhá světlo, jako by básníkovi šlo především o proces psaní samotný, o čirou radost ze psaní. A pravidla svého psaní a svého fikčního světa si může měnit podle toho, jak se mu zrovna zachce. To ostatně stanovuje už v předchozí sbírce, když píše: „co jak chci / tak i pojmenovávám“²².

Téma procesu psaní se v *Metrofobii* objevuje častěji, někdy v explicitní podobě, například v již zmíněné básni *алюмінієвуї дрiтi* (*hliníkový drát*): „*tohle je tak dlouhá báseň že kdybych ji psal tužkou / musel bych ji už znovu ořezat*“²³. Nacházíme zde také zmínky o důležitosti poezie a roli psaní obecně v životě lyrického subjektu.

Zároveň jsou poezie a tvůrčí básnický proces vnímány jako něco, nad čím je třeba se trochu ironicky pousmát, nebrat to příliš vážně: „*dvacet osm básníků / ze všech koutů známého světa / přišlo na to místo sedlo si do kruhu / aby vyřešilo úděl poezie // [...] // tak jako tak nevyřešili nic / co se údělu poezie týče / ale pochopili úděly vlastní / stát se ginkem jasanem borovicí*“²⁴. Lajuk si dělá legraci i ze samotného básnického řemesla a svého debutantství: „*každý básník dříve či později / musí napsat báseň ars poetica / dá se dokonce říct / že pokud jsi napsal takovou báseň / tak už ses stal básníkem*“²⁵ – jak jinak než v básni s názvem *ars poetica* – 1.

Slovo, které přivádí k životu

V doslovu k *Metrofobii* Volodymyr Jermolenko zdůrazňuje, že Lajuk má v knize dvě tváře, projevující se střídavým tlhnutím k volnému i sylabotónickému verši, přičemž tyto dvě tváře skládají jeho mnohovrstevnatý obraz²⁶. První polovina sbírky je psána

20 „я мирослав лайук забув як пишеться буква «йу» / і тепер її не вживаю – / без неї хочу розказати / як чотири поети євангелія їхали на олімпійські ігри“. LAJUK, M.: *Metrofobija*. L'viv: Vydavnyctvo Staroho Leva, 2015, s. 28.

21 „... ви читаєте це? для чого ви це робите?“ Tamtéž, s. 30.

22 „що як хочу / так і називаю“. LAJUK, M.: *Osote!* Kyjiv: Smoloskyp, 2013, s. 195.

23 LAJUK, M.: *Poezie*. Texty, 2018, č. 77, roč. XXII, s. 9 (přel. H. Pazdiorová). „це такий довгий вірш що якби писав олівцем / мусів би вже знову його заточувати“. LAJUK, M.: *Metrofobija*. L'viv: Vydavnyctvo Staroho Leva, 2015, s. 62.

24 „двадцять вісім поетів / з усіх закутків відомого світу / прийшли у це місце сіли колом / аби вирішити долю поезії // [...] // вони так нічого і не вирішили / щодо долі поезії / але зрозуміли долі власні / стали гінко ясенем сосною“. LAJUK, M.: *Osote!* Kyjiv: Smoloskyp, 2013, s. 53–54.

25 „кожен поет рано чи пізно / мусить написати вірш *ars poetica* / можна навіть сказати / що якщо ти написав такий вірш / то ти вже став поетом“. Tamtéž, s. 145.

26 O této rozpolcenost přímo pojednává báseň *інша людина* (*jiný člověk*), kde se odhaluje význam názvu sbírky. *Metrofobie* je snaha vyhnout se rytmu a pravidlům (někdy dokonce i těm gramatickým), její odvrácenou stranou (*metrofilii?*) je zároveň však i láska k rytmu, rýmům a propracované výstavbě verše.

volným veršem a je uvolněnější a lehčí i tematicky. Následně se stupňuje počet básní psaných metrickým veršem (graduje až k sonetům), s čímž souvisí náročnější tematika a spíše úvahový aspekt. Lehká ironie však prosakuje celou sbírkou, o čemž svědčí i závěrečná krátká báseň: „*vyptávali se / kterou svoji báseň považuju za nejlepší // řekl jsem: / tuhle*“²⁷.

Tvorbu Myroslava Lajuka charakterizuje především radost ze psaní, která se velkou měrou promítá do samotných textů – je pro ně typická lehkost a hravost, jež však nebanalizuje vyznění básní. V básních bychom marně hledali patos, vážnost a velká gesta. V jeho podání poezie sestupuje z pomyslného piedestalu, čtenáři vstříc. Takový přístup k tvorbě básnického textu, který v české poezii dnes považujeme za samozřejmost, je v ukrajinském kontextu stále poměrně nový. Ukrajinská poezie si pod vlivem dlouholeté tradice naopak mnohem více žádá velká témata a hluboké emoce.

Na stránkách sbírky *Mléči!* čteme: „*napsal jsem několik básní / ale žádná z nich se stejně nestala / živým tvorem / [...] / napsal jsem několik básní / ale v žádné z nich nebylo to slovo / které oživuje*“²⁸. Možná že skutečně v jeho básních nenajdeme to slovo, které „přivádí k životu“. Ovšem život a svět reprezentovaný těmi nejdrobnějšími detaily, ale i závažnými myšlenkami je v tvorbě Myroslava Lajuka zobrazen v té nejživější a nejplastičtější formě. Jak píše Jermolenko: „[J]ak lze nebýt umělcem v tomto světě, který je plný kouzelných věcí a kouzelných lidí? Jak lze v takovém světě nebýt básníkem?“²⁹

Literatura:

- HERASYM'JUK, V.: «*Pozbav mene imeni...*». In: LAJUK, M.: *Osote!* Kyjiv: Smoloskyp, 2013, s. 211–223.
- JERMOLENKO, V.: *Dva oblyččja Myroslava Lajuka*. In: LAJUK, M.: *Metrofobija*. L'viv: Vydavnyctvo Staroho Leva, 2015, s. 162–169.

27 LAJUK, M.: *Poezie*. Texty, 2018, č. 77, roč. XXII, s. 12 (přel. H. Pazdiorová). „*розпитували / який свіій вірш я вважаю найкращим // мовив: / цей*“. LAJUK, M.: *Metrofobija*. L'viv: Vydavnyctvo Staroho Leva, 2015, s. 147.

28 „*написав кілька віршів / але жоден із них так і не став / живою істотою / [...] / написав кілька віршів / але у жодному з них не було того слова / яке оживлює*“. LAJUK, M.: *Osote!* Kyjiv: Smoloskyp, 2013, s. 170.

29 JERMOLENKO, V.: *Dva oblyččja Myroslava Lajuka*. In: LAJUK, M.: *Metrofobija*. L'viv: Vydavnyctvo Staroho Leva, 2015, s. 167.

KALYTKO, K., SLYVYNS'KYJ, O., STASÏNEVYČ, J.: *LitAkcent roku – 2015: vidhuky žuri. Nominacija «Poezija»*. <<http://litakcent.com/2016/01/22/litakcent-roku-2015-vidhuky-zhuri-nominacija-poezija/>>. [online]. [cit. 4. 9. 2018].

KOCAREV, O.: *Myroslav Lajuk. Osote!* <<https://krytyka.com/ua/reviews/osote>>. [online]. [cit. 3. 9. 2018].

KROPYV'JANS'KA, J.: *Smert', narodžennja, smìch i znovu Rizdvo*. <<https://starylev.com.ua/club/article/smert-narodzhennya-smih-i-znovu-rizdvo>>. [online]. [cit. 3. 9. 2018].

LAJUK, M.: *Básně*. Aluze, 2016, č. 1–2, roč. XIX, s. 94–98.

LAJUK, M.: *Metrofobija*. L'viv: Vydavnyctvo Staroho Leva, 2015.

LAJUK, M.: *Mléči!* Plav, 2014, č. 4, roč. X, s. 30–33.

LAJUK, M.: *Osote!* Kyjiv: Smoloskyp, 2013.

LAJUK, M.: *Poezie*. Texty, 2018, č. 77, roč. XXII, s. 8–12.

ULJURA, H.: *«Tì. Lovljat' duch času i ne čujut' smorodu»*. <<http://litcentr.in.ua/blog/2016-08-12-126>>. [online]. [cit. 5. 9. 2018].

About the author

Helena Pazdiorová

Palacký University Olomouc, Faculty of Arts, Department of Slavonic Studies, Olomouc, Czech Republic

helena.pazdiorova@gmail.com

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.